

ДО ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОЇ ЦИВІЛІСТИКИ

Категорія „цивілістика” розглядається у вітчизняній правовій науці під різними кутами зору [3,с.23.]. Найбільш прийнятним є сприйняття цивілістики, як гігузи юридичної науки, синоніму до науки цивільного права. Вагомою складовою цивілістики є історія цивільного (приватного) права, саме ця частина цивілістики мивчає становлення та розвиток цивільного (приватного) права, в цілому, та окремих його інститутів, таких як інститут права власності, інститут договору, інститут шлюбу та ін.

Дане дослідження має на меті з’ясувати витоки науки українського цивільного (приватного) права. Поза всяким сумнівом, розгляд цього питання не можливий без урахування того, що українські землі тривалий період часу були під владою інших держав. Цей факт ніяк не може нас звільнити від низки нав’язаних і глибоко вкорінених стереотипів в масовій, і у великій мірі, науковій свідомості. Перший – це стереотип вторинності та меншовартості, яким ми зобов’язані радянським підходам до вивчення історії цивільного права, та сприйняття його, як прямого віддзеркалення російського. Беззаперечно, російське цивільне право з кінця XVII ст., і особливо з XIX ст. стало визначальним для українців. Проте не слід забувати, що саме в цей період, українське звичаєве право було закріплене в окремих нормативних актах і масово використовувалось у цивільному судочинстві, особливо, якщо це стосувалося права власності чи договірному права[2,с.323]. Щодо західноукраїнських земель, то провідними засадами цивільно-правових відносин Австро-Угорської імперії, до якої належала їх частина, можна назвати такі: охорона приватної власності, свобода договірних відносин; спадкоємство; опіка; цивільний і церковний шлюб; розширення прав жінок та позашлюбних дітей. Проте і тут звичаєві норми, як і раніше регулювали значну частину цих відносин. Свідченням цього є праці дослідників звичаєвого права Галичини, зокрема І.Луцицького, П.Чубинського та інших[4,с.51].

Інший стереотип, про який буде йти мова – це стереотип непроститиності. Насправді українська цивілістика має в своєму надбанні спадщину таких великих українських цивілістів, як Ст. Дністрянський, О.Огоновський, яких з впевненістю можна назвати творцями української цивілістики[5,с.51]. Варто відзначити також праці вчених, які входили до „Комісії по виучуванню звичаєвого права українців”, та „Комісії для виучування історії західноукраїнського та вкраїнського права”, зокрема професорів А.Крістера та О.Малиновського. В коло їх наукових інтересів увійшли проблеми майнових, сімейних, договірних відносин українців, питання спадкового права, спільної та роздільної власності та ін. Найвагомішим досягненням та результатом діяльності цих комісій є бібліографія значної кількості існуючої на той час цивілістичної літератури, що допомагає сучасним дослідникам

прослідкувати розвиток основних інститутів цивільного права в різні історичні періоди [1,с.4].

Варто зазначити, що для розширення розуміння історичного поля українського цивільного (приватного) права можливим і необхідним є формування нової концепції історії розвитку цивільного права, що допоможе справедливо оцінити зроблене багатьма поколіннями, визначити вплив та значення в цьому процесі держав, частиною яких були українські землі, врахувати роль звичаєвого, римського приватного та канонічного права. Важливою передумовою до створення такої концепції – це робота над джерелами, перш за все, національними кодифікаціями цивільного законодавства на всіх українських землях, працями відомих вчених-правників, а також науковців-дослідників цивільного права з числа істориків, етнографів та ін.

Таким чином, попри всі стереотипи, ми маємо міцний фундамент і майбутній розвиток української цивілістичної науки визначатиметься насамперед глибиною наукового всестороннього дослідження.

Література

1. Комісія звичаєвого права // ІР НБ України ім. В.І. Вернадського.-Ф.10.-Спр.1216.- Арк.4.
2. Лучицкий И.В. Крестьяне и крестьянская реформа в восточной Австрии / И.В. Лучицкий // Киевская старина. – 1901. -№3. – С.323 – 330.
3. Харитонов Є.О., Старцев О.В. Цивільне право України: підручник / Є.О. Харитонов, О.В. Старцев. – [вид. 2-е; перероб. і доп.] – К.: Істина,2007-816 с.
4. Череватюк В.Б.Звичаєве право в дослідженнях Івана Лучицького / В.Б. Череватюк // Юридичний вісник "Повітряне і космічне право".– 2010. – №1. – С.30 – 33.
5. Череватюк В.Б. Станіслав Дністрянський - авторитетний представник української правничої думки за кордоном. / В.Б. Череватюк // С. Дністрянський – світоч української правової науки: Матеріали наукової конференції,-Тернопіль: Економічна думка, 1999. – С. 51 – 55.

УДК 340.115(043.2)

Макєєва О.М.
старший викладач
Юридичний інститут
Національний авіаційний університет, м. Київ

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРАВОВІДОМОСТІ

Становлення демократичної правової держави, безумовне дотримання та ефективне забезпечення визнаних міжнародною спільнотою стандартів прав людини, домінування права в усіх сферах суспільного життя потребує підвищення правосвідомості та правової культури як суспільства в цілому, так й кожної особи, кожного громадянина України. Від здатності особи бути активною та освіченою